

ค้นหาจาก ชื่อบทความ, บทคัดย่อ, คำสำคัญ

Q

Advanced Search

- 🏠
- เกี่ยวกับ TCI ▾
- ฐานข้อมูล TCI ▾
- ค่า T-JIF
- เกณฑ์คุณภาพวารสาร ▾
- ThaiJO ▾
- FAQ
- TH EN (eng/)

Advanced Search

ผลการประเมินคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI

Show 10 ▾ entries

Search: 1513-1149

No.	Journal Name English	Journal Name Local	ISSN	E-ISSN	TCI Tier	Date for next submission
389	Journal of Management Science Review	วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์	1513-1149	–	2	ไม่ก่อนวันที่ 1 ม.ค. 2565

Showing 1 to 1 of 1 entries (filtered from 951 total entries)

Previous 1 Next

0
Share

Thai-Journal Citation Index Centre (<https://tci-thailand.org/>) ↑

(https://tci-thailand.org/?page_id=6095)
เราใช้คุกกี้บนเว็บไซต์ของเราเพื่อให้คุณได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องมากที่สุดโดยจดจำความชอบของคุณและเข้ามซ้ำ การคลิก "ยอมรับ" แสดงว่าคุณยินยอมให้ใช้คุกกี้ทั้งหมด (อ่านข้อมูลเพิ่มเติม)
(https://tci-thailand.org/?page_id=6095)

[Cookie settings](#) ACCEPT

วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์

Journal of Management Science Review

ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2564
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ISSN 1513-1149

Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
คณบดีคณะวิทยาการจัดการ

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์
ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
ศาสตราจารย์วัฒน์ จูฑะวิภาต
ศาสตราจารย์เสนาะ ตีเียว
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล มีอำพล
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา เลาहनันทน์
รองศาสตราจารย์ชนินทร์ ชุนพันธ์รักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทนา วัฒนกาญจนะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บรรณาธิการ

ดร. เมธรัตน์ จันตะนี

(Journal Manager)

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.สวิตา อยู่สุขชี
อาจารย์ชนิตติ พุ่มพฤษ

ผู้ช่วยบรรณาธิการดูแลระบบวารสารออนไลน์ (Section Editor)
ผู้ช่วยบรรณาธิการกลั่นกรองบทความ (Copy Editor)

ผู้ประสานงานกองบรรณาธิการ

นางวรรณิศา นัยชิต
นางสาวทิพย์พรรณ คล้ายสังข์

ผู้ประสานงานระบบวารสารออนไลน์ (Layout Editor)
ออกแบบปกและประชาสัมพันธ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์ คณะวิทยาการจัดการ
ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2564

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (ภายนอก)

1. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
3. ศาสตราจารย์วัฒน์ จูฑะวิภาต	มหาวิทยาลัยรังสิต
4. ศาสตราจารย์เสนาะ ติเยาว์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี โรจนไพศาลกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล มีอำพล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา เลาหมื่นหมื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
9. รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
10. รองศาสตราจารย์ ดร.วิบูลย์ ตระกูลยั้ง	มหาวิทยาลัยรังสิต
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี พิมพ์ช่างทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
13. รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนี แสงภักดี	ข้าราชการบำนาญ
	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
14. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ธีรวัฒน์ ประกอบผล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
	เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
16. รองศาสตราจารย์ชินนทร์ ชุณหพันธ์รักษ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
17. รองศาสตราจารย์สุจิตรา จันทนา	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
18. รองศาสตราจารย์สุพจน์ ชววิวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
19. รองศาสตราจารย์รวพร อิมผล	ข้าราชการบำนาญ
	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
20. รองศาสตราจารย์ปราณี ดันประยูร	ข้าราชการบำนาญ
	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐฉา พิมพา	มหาวิทยาลัยมหิดล
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญรัตน์กิตติภูมิ	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
	ลาดกระบัง วิทยาเขตอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทนา วัฒนกาญจนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทอดศักดิ์ ศรีสุรพล	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุราสินี ศิริโกคาภิรมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พระพินิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ชนาธิป ชินะนาวิน ผู้พิพากษาประจำศาลฎีกา
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา พยุงสิน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ สมหวัง มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดนุพล หุ่นโสภณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ สุวรรณธารา มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกตุวดี สมบูรณ์ทวี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ พิสิษฐเกษม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจริญ เพชรรัตน์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกียรติมา เดชอุดม มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกศกมล สุขเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ครรชิต มาระโกชน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กานต์มณี ไวยครุฑ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
45. ดร.ธีรภาพ ปรีดีพจน์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
46. ดร.วิจิต บัญสนอง มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
47. ดร.ธงไชย สุรินทร์วรานุรักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
48. ดร.ปรีชา ผาติชล รองผู้อำนวยการสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
49. ดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน
50. ดร.วรรัตน์ สัมพัทธ์พงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
51. ดร.ประเสริฐ ฉิมท้วม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
52. ดร.ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
53. ดร.ลวิณกร มุกดาสนิท อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
54. ดร.ศิริชัย ชูรอด มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
55. ดร.วรรณวิวัฒน์ รัตนลัมภ์ กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวง
56. ดร.สาวตรี จูเจีย กระทรวงศึกษาธิการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

57. ดร.พิมณัฏฐ์ สุพรรณพงศ์
58. ดร.นพกุล สุวรรณทรัพย์
59. อาจารย์พัชรภรณ์ จันทรมาภู

มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์นี้ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พัฒนาและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 23 ปีแล้วโดยวารสารได้รับการประเมินเป็นวารสารวิชาการระดับชาติ ที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 กองบรรณาธิการจัดทำวารสารขึ้นปีละ 2 ฉบับเพื่อใช้เป็นแหล่งเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ฉบับนี้เป็นปีที่ 23 ฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2564) บทความที่น่าสนใจในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนหรือผู้วิจัย กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 16 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 11 เรื่อง ทั้งให้ภายนอกและภายใน

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความและทีมงานกองบรรณาธิการทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำ ชี้แนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความทางวิชาการให้ออกมาอย่างถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการทุกท่านที่ทำให้วารสารฉบับนี้มีคุณค่าสามารถนำไปใช้อ้างอิงและใช้ประโยชน์ในวงวิชาการได้

บรรณาธิการ

วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศิล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอยะโฮ จังหวัดอ่างทอง กัมปนาท บัวเจริญ และพารุก ชันราม	1
ปัจจัยด้านการทำงานกับผลที่มีต่อความเครียดของผู้ปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภค สุภาพร จันทะเกี อรนันท์ กลันทประ และลลิตา นิพิฐประศาสน์ สุนทรวิภาต	13
ความต้องการแรงงานและช่องว่างสมรรถนะสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมืองต้นแบบการค้า ชายแดน อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส ชุตติกาญจน์ เพ็ชรแก้ว นิเลาะ แวอุเซ็ง ซาฟีอี อาดำ ธมยันตี ประยูรพันธ์ มณฑนา กระโหวงค์ รอยฮาน สะฮารี และวีรศักดิ์ โคจิพันธ์	25
การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการตั้งใจกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์ วนารัตน์ บุญธรรม และมนภัทร บุชปฤกษ์	39
ความพึงพอใจในการใช้บริการแอปพลิเคชันทางการเงินของผู้ใช้บริการธนาคารรัฐวิสาหกิจ ในจังหวัดราชบุรี ธนาธิป พัวพรพงษ์ สุชาวัฒน์ บุญอยู่ จันทนา วัฒนกาญจนะ ยูนันท์ บุชเกตุ และธนภัทร โลประเสริฐ	51
* การศึกษาภาวะความยากจนและปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย สุพิชชา โชติกำจร	63 *
แนวทางการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุด้วยผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดสมุทรปราการ ภัทรา สุขะสุนธ์ สุชีลา ศักดิ์เทวิน และธัญพร ศรีดอกไม้	73
การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี วรณี เขาวนสุขุม และอัจฉราวรรณ สุขเกิด	85
ประสิทธิภาพทางด้านโลจิสติกส์ของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางถนนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ของผู้ประกอบการส่งออกผลไม้ ศิริวรรณ กาวีชา และนพปฎล สุวรรณทรัพย์	95
การบริหารความเสี่ยงในธุรกิจผู้ให้บริการโลจิสติกส์เคมีภัณฑ์ วัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ ปรียากมล เอื้องอ้าย และเวทยา ฝัใจดี	109
การพัฒนาฐานข้อมูลการผลิตข้าว และแนวทางการลดต้นทุนการผลิต ในอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท วิจิตร จารุโณประถัมภ์	123

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย (ต่อ)	หน้า
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกผ่านสื่อสังคมของวัดมิ่งเมืองมูล อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พระครูสิริธรรมบัณฑิต บุรินทร์ รุจจนพันธ์ และบุษกร วัฒนบุตร	133
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวจีนกับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ของวิสาหกิจ การท่องเที่ยวในประเทศไทย สุจิตรา จันทนา	145
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มเทคโนโลยีดิจิทัล : กรณีศึกษา การใช้ อินโฟกราฟิกเพื่อการเรียนรู้ กษิติธร อัครพงศ์วานิช	155
การจัดลำดับแรงผลักดันสำหรับการผลิตแบบเส้นสีเขียวในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทย กัญญ์กนิษฐ์ กมลกิตติวงศ์	165
ความเป็นพหุสังคมอยุธยากับวัฒนธรรมอาหารเพื่อการท่องเที่ยว ตามรอยเสด็จประพาสต้นพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศุภกานต์ นานรัมย์	179
บทความวิชาการ	
การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในยุค Next Normal วรรณรัตน์ มหาธาราทอง	189
บทบาทนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR) ในยุค 4.0 เกษรา โพธิ์เย็น และสุนันทา เลาหนันทน	197
แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน กฤตภาคิน มิ่งโสภา และณกมล จันทร์สม	209
พลังขบวนการทางสังคมของสมาชิกสหกรณ์ น้ำฝน สีสงค์ วิชิต อุ๋อัน รังสรรค์ ปิติปัญญา สุจิตรา รอดสมบูรณ์ และวิลาวัลย์ ศิลปะศร	223
เป้าประสงค์ของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพัน ต่อองค์กรของพนักงานในองค์กร มฤตยู อินทร์ทองสุข และณกมล จันทร์สม	235
ระบบบริหารทรัพยากรองค์กร: เครื่องมือสู่ความสำเร็จอุตสาหกรรมการผลิตในประเทศไทย จันจิรา ดีเลิศ และสุวรรณา สิทธิธนาวิวัฒน์	247
บทบาทของผู้นำยุคใหม่ที่มีผลต่อการจัดการองค์การบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา คมสันต์ ธีระพีช และวิชุดา จันทรเวโรจน์	257

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ (ต่อ)	หน้า
บทบาทของผู้นำยุคใหม่ที่มีผลต่อการจัดการองค์การบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา คมสันต์ ธีระพีช และวิชุดา จันทรวโรจน์	257
การจัดการคุณภาพมาตรฐานสินค้าและบริการในยุคปัจจุบัน พิเชษฐ เนตรสว่าง	267
การเพิ่มมูลค่าตราสินค้าโดยใช้ตราสัญลักษณ์และเครื่องมือทางการค้า นฤมล ญาณสมบัติ และเจนวิชัย ทองอ่อน	281
การประยุกต์ใช้หลักการคิดเชิงออกแบบกับธุรกิจนวัตกรรมเกิดใหม่: รูปแบบและกรณีศึกษา ธีทัต ตริศิริโชติ และกฤษฎดา เขียววัฒนสุข	295
นโยบายในการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นศูนย์กลางการรวบรวม และกระจายสินค้า ตอนบนของประเทศด้วยการขนส่งทางน้ำ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การค้าระหว่างประเทศ สุพจน์ ขววิวรรธน์ และสุริยพงศ์ ทับทิมแท้	309

การศึกษาภาวะความยากจนและปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย The Study of Poverty and Factor Affecting Poverty in Thailand

สุพิชชา โชติกำจร (Supitcha Chotikhamjorn)¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย โดยวิธีดำเนินการวิจัยจะเป็นรูปแบบเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย (Socio-Economic Survey: SES) ในช่วงปี พ.ศ.2549-2562 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และใช้แบบจำลองถดถอยเชิงเส้นในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า 1) สถานการณ์ความยากจน ในประเทศไทย จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 มีแนวโน้มลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีประชากรบางกลุ่มที่ยังคงต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง โดยเฉพาะคนจนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัตตานี นราธิวาส กาฬสินธุ์ และตาก ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดต่อเนื่องกันหลายปี และมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 แสดงว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนที่ยากจน เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอ และหลุดพ้นจากความยากจน

คำสำคัญ : ความยากจน, สัดส่วนคนจน, ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the situation of poverty in THAILAND, and 2) the factors affecting poverty in THAILAND. The methodology focused on quantitative research. The study sample was secondary data from THAILAND household socio-economic survey (SES) 2006-2019 in the National Statistical Office and Office of The National Economic and Social Development Council. This research applied the linear regression model to analyze data. The findings showed that the number of poor and the proportion of poor people in THAILAND tends to decrease. However, there were still some people with chronic poverty, especially the poor who lived in Mae Hong Son, Pattani, Narathiwat, Kalasin, and Tak provinces with the highest proportion of poor people for many consecutive years and there is a serious problem of poverty. In addition, factors affecting poverty in THAILAND depend on the increasing per capita income and education with statistical significance at the 0.10 level. Therefore, the government should encourage people to access quality education and promote employment for the poor to have sufficient income and escape poverty.

Keyword: Poverty, Poverty Incidence, Factor Affecting Poverty

วันที่รับบทความ : 14 กันยายน 2564

¹ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ E-mail : supitcha.chot@pcru.ac.th

วันที่แก้ไขบทความ : 5 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ : 7 ธันวาคม 2564

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา มักจะมุ่งเน้นไปที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ของประเทศเป็นสำคัญ โดยจะมุ่งพิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นของตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของตัวเลขจีดีพี จะสะท้อนให้เห็นถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยมีจีดีพีตามราคาตลาดคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 13,743,478 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 16,368,711 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2561 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจของประเทศไทยได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับการพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นที่จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคน โดยจะต้องทำให้คนในประเทศมีความกินดีอยู่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

แม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยจะมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากตัวเลขจีดีพีที่เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนในประเทศยังคงต้องเผชิญกับปัญหาความยากจน โดยในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยมีจำนวนคนยากจน เท่ากับ 4,847,195 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.21 ของประชากรทั้งประเทศ และได้เพิ่มขึ้นเป็น 6,683,000 คน ในปี พ.ศ.2561 หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.85 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) อีกทั้ง ยังพบว่า ประชากรกว่า 13.8 ล้านคน หรือร้อยละ 20.87 เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมีบัตรสวัสดิการของรัฐหรือบัตรคนจน (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2564) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศยังไม่อาจที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นได้จากผลการศึกษาของธนพล สราญจิตร (2558) ที่ได้ทำการศึกษาปัญหาความยากจนในสังคมไทย ในช่วงปี พ.ศ.2531-2555 พบว่า ประเทศไทยยังไม่สามารถเอาชนะปัญหาความยากจนได้ เนื่องจากว่ายังคงมีปัญหาความยากจนกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือที่ประชาชนยังคงต้อง

เผชิญกับปัญหาความยากจน โดยมีสัดส่วนคนจนอยู่ค่อนข้างสูง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมชัย จิตสุชน (2563) ที่ได้ทำการศึกษาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่า ครึ่งเรือนที่มีความยากจนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีโอกาสดูแลกับปัญหาความยากจนเรื้อรังหรือติดอยู่ในกับดักของความยากจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาถึงภาวะความยากจนในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์หรือปัญหาความยากจนของสังคมไทยในปัจจุบัน และทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย ซึ่งนำมาสู่การเสนอแนะแนวทางในการลดหรือบรรเทาปัญหาความยากจนในสังคมไทย เพื่อให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย

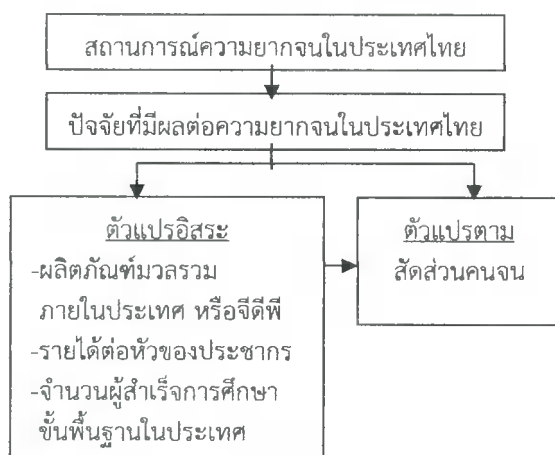
1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาถึงสถานการณ์ความยากจน และปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย (Socio-Economic Survey: SES) ในช่วงปี พ.ศ.2549-2562 ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาจะประกอบไปด้วย ตัวแปรสัดส่วนคนจน รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะทำการศึกษาสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย และปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย โดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในครั้งนี้ จะใช้สัดส่วนคนจน (Headcount Ratio หรือ Poverty Incidence) เป็นตัวแปรตาม เนื่องจากเป็นดัชนีตัวชี้วัดที่สำคัญที่ใช้ในการวัดระดับหรือขนาดของความยากจน ซึ่งเป็นวิธีการวัดตามแบบของ Foster-Greer-Thorbecke (FGT) (World Bank, 2009) ที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับทั่วโลก

ในส่วนตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อความยากจนนั้น จากงานศึกษาที่ผ่านมา พบงานของ อนันต์ ภาวสุทธิพิศฐ (2560) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้ จะส่งผลให้ครัวเรือนยากจนลดโอกาสในการตกสู่ความยากจนและยังพบงานของ วรชิต รุ่งพรหมประทาน และนิรมล อริยาภาภมล (2562) ที่พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการปรับเปลี่ยนฐานะของครัวเรือนให้เป็นไปในทิศทางที่ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สนิรัช แก้วมี และประพัฒน์ ศิริสุขลักษณ์ (2550) ที่พบว่า การเพิ่มระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จะมีผลทำให้ภาวะความยากจนลดลง อีกทั้ง ยังพบงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ที่พบว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือน นอกจากนี้ ยังพบว่า วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์ (2563) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่องจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจน ดังนั้น ในการวิจัย ครั้งนี้ จะใช้สัดส่วนคนจน เป็นตัวแปรตาม และในส่วนของตัวแปรอิสระหรือตัวแปรอธิบายจะใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือจีดีพี (เป็นตัวชี้วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ) รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร (เป็นตัวชี้วัดระดับรายได้ของคนในประเทศ) และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ (คือ ผู้ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นตัวชี้วัดระดับการศึกษาของประชาชนในประเทศ) โดยสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. แนวคิดทฤษฎี

ความยากจน (Poverty) หมายถึง ความยากจนในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งพิจารณาจากระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลว่ามีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ หรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับได้ในแต่ละสังคม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2546)

โดยการวัดความยากจนนั้น จะใช้เส้นความยากจน (Poverty Line) ที่สร้างขึ้นเป็นเกณฑ์ในการจำแนกคนจนและคนไม่จน ซึ่งคำนวณได้จากต้นทุนหรือมูลค่าความต้องการอาหารและสินค้าอุปโภคที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำของบุคคล เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ ดังนั้น คนจนจะหมายถึง บุคคลที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศโดยเส้นความยากจนของประเทศไทยนั้น จะได้มาจากการคำนวณของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยกตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ.2562 เส้นความยากจนของประเทศไทย มีค่าเท่ากับ 2,763 บาท หมายความว่า หากบุคคลใดมีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ต่ำกว่า 2,763 บาทต่อเดือน หรือ 92.1 บาทต่อวัน จะถือว่าบุคคลนั้นเป็นคนจน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการวัดระดับหรือขนาดของความยากจนนั้น วิธีที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับทั่วโลก คือ วิธีการวัดตามแบบของ Foster-Greer-Thorbecke (FGT) โดยมีดัชนีตัวชี้วัดความยากจนที่สำคัญคือ สัดส่วนคนจน (Headcount Ratio หรือ Poverty Incidence) ซึ่งหมายถึง สัดส่วนของประชากรหรือร้อยละของประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (World Bank, 2009) ซึ่งมักจะถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรตามในงานศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน

ในส่วนตัวแปรที่มีผลต่อความยากจนนั้น จากงานศึกษาที่ผ่านมา พบงานของ อนันต์ ภาวสุทธิพิศฐ (2560) ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความยากจนในชนบทไทย กรณีศึกษา Townsend Thai Data โดยใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัว (Multiple Linear Regression) ในการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้ จะส่งผลให้ครัวเรือนยากจนลดโอกาสในการตกสู่ความยากจน และยังพบงานของวรชิต รุ่งพรหมประทาน และนิรมล อริยาภาภมล (2562) ที่ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนฐานะในเขต

ชนบทไทยใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา สพบุรี บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ซึ่งใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัวในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการปรับเปลี่ยนฐานะของครัวเรือนให้เป็นไปในทิศทางที่ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริกุลลักษณ์ (2550) ที่ได้ศึกษาภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร โดยใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัวในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การเพิ่มระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จะมีผลทำให้ภาวะความยากจนลดลงอีกทั้ง ยังพบงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ที่ได้ศึกษาภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) พบว่า ผู้ที่อยู่ในกลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่นั้น จะมีการศึกษาที่ต่ำกว่า ผู้ที่อยู่ในกลุ่มคนที่ไม่ยากจน นอกจากนี้ ยังพบงานของวรรณพงษ์ ตรงคะโรจน์ (2563) ที่พบว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่องจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย ส่วนการศึกษาด้านการตีความความยากจนในประเทศไทย จะวิเคราะห์ด้วยการศึกษาและสังเคราะห์จากเอกสาร และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1) การศึกษาสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย จะใช้ข้อมูลตัวเลขจำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนที่ได้จากการวัดทางด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน ทั้งในระดับประเทศระดับภาค และระดับจังหวัด

2) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทยจะใช้ข้อมูลตัวเลขสัดส่วนคนจนในประเทศไทย เป็นตัวแปรตาม และใช้ข้อมูลตัวเลขรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ เป็นตัวแปรอิสระ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนคนจนและสัดส่วนคนจน ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี (Time Series) ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2) เก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้เป็นตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย

-สัดส่วนคนจน ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549-2562 จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

-รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549-2562 จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน จะใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัว (Multiple Linear Regression) ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ วรชิต รุ่งพรหมประทาน และนิรมล อริยาภาภมล (2562); อนันต์ ภาวสุทธิพิศุ (2560); สนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริกุลลักษณ์ (2550) ที่ใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัวในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน โดยแบบจำลองที่ใช้ จะเป็นรูปแบบ Linear-Log โดยการแปลงตัวแปรอิสระทั้งหมดให้อยู่ในรูปของ Logarithm โดยการใช้ Natural Logarithm เพื่อขจัดความแตกต่างระหว่างหน่วยของตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระ ซึ่งสามารถแสดงได้ ดังนี้

$$\text{Pov}_i = a_0 + a_1 \ln(\text{Inc}_i) + a_2 \ln(\text{Gdp}_i) + a_3 \ln(\text{Edu}_i) + \varepsilon_i$$

โดยที่ Pov คือ สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)

Inc คือ รายได้เฉลี่ยต่อหัว

ของประชากร (บาท/ปี)

Gdp คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (ล้านบาท/ปี)

Edu คือ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา
ชั้นพื้นฐานในประเทศ (คน/ปี)

ε คือ ค่าคลาดเคลื่อน

$a_0 - a_3$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์พารามิเตอร์

i คือ ปี พ.ศ.2549, 2550, 2551, ..., 2562

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สถานการณ์และปัญหาความยากจนในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 ดังตารางที่ 1 พบว่า ที่ผ่านมามีจำนวนคนจนในประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นอยู่ 4 ครั้ง คือ ปี พ.ศ.2543, 2551, 2559 และ 2561 โดยเกิดขึ้นในช่วงของการเกิดวิกฤตการณ์ทาง เศรษฐกิจ 2 ครั้ง คือ ปี พ.ศ.2543 (วิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียหรือวิกฤตต้มยำกุ้ง) และ ปี พ.ศ.2551 (วิกฤตสินเชื่อซับไพรม์หรือวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์) และในส่วนของ ปี พ.ศ. 2559 นั้น เป็นช่วงที่เกิดปัญหาภัยแล้งหรือวิกฤตการขาดแคลนน้ำ รวมถึงปี พ.ศ.2561 ที่ได้เกิดจากการชะลอตัวของการส่งออก และการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561)

ตารางที่ 1 จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนของประเทศไทย จำแนกตามภาค ปี พ.ศ.2541-2562

ปี พ.ศ.	ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคอีสาน		ภาคใต้		ทั่วประเทศ	
	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน
2541	3,675	27.40	4,296	38.78	11,196	55.28	3,165	40.73	22,668	38.63
2543	4,087	28.85	5,611	49.08	12,345	59.28	3,372	41.70	25,788	42.33
2545	3,458	23.42	4,652	41.03	8,943	44.16	2,381	29.20	19,859	32.44
2547	2,900	18.80	3,764	33.29	7,708	38.97	1,890	22.89	16,549	26.76
2549	2,082	12.85	2,962	26.11	6,853	35.32	1,668	19.84	13,780	21.94
2550	2,022	12.15	2,961	25.99	5,823	30.24	1,643	19.33	12,718	20.04
2551	2,195	12.83	3,329	26.11	5,966	31.19	1,443	16.77	13,116	20.43
2552	1,972	11.18	2,700	25.99	5,275	27.71	1,487	17.03	11,624	17.88
2553	1,958	10.77	2,603	29.05	4,790	25.26	1,263	14.24	10,801	16.37
2554	1,905	10.36	1,869	16.09	3,426	18.11	903	10.12	8,752	13.22
2555	1,292	6.94	2,017	17.40	3,735	19.79	1,197	13.32	8,402	12.64
2556	1,015	5.40	1,937	16.76	3,271	17.37	991	10.96	7,305	10.94
2557	941	4.95	1,520	13.19	3,201	17.04	1,255	13.79	7,057	10.53
2558	827	4.30	1,008	8.78	1,930	10.30	909	9.92	4,847	7.21
2559	1,010	5.20	1,124	9.83	2,420	12.96	1,137	12.35	5,810	8.61
2560	884	4.51	1,120	9.82	2,127	11.42	1,096	11.84	5,325	7.87
2561	1,375	6.94	1,389	12.23	2,468	13.30	1,327	14.26	6,683	9.85
2562	883	4.23	758	6.67	1,551	8.37	1,081	11.27	4,326	6.24

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562.

หมายเหตุ: 1.จำนวนคนจนมีหน่วยเป็นพันคน / 2. สัดส่วนคนจนมีหน่วยเป็นร้อยละ

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวโน้มความยากจนในประเทศไทย ก็พบว่า จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2541-2559 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนคนจนเท่ากับ 22,668,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 38.63 ลดลงเหลือ 12,718,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.04 ในปี พ.ศ. 2550 และลดลงเหลือ 5,810,000 ล้านคน หรือร้อยละ 8.61 ในปี พ.ศ. 2559 แต่ถ้าหากพิจารณาในช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 จะพบว่า ในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนคนจนเท่ากับ 5,325,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.87 เพิ่มขึ้นเป็น 6,683,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.85 ในปี พ.ศ. 2561 แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนคนจนก็ได้ลดลงเหลือ 4,326,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.24 ในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ โดยเฉพาะโครงการ

ตารางที่ 2 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดหรือมีความยากจนหนาแน่นสูงสุด ปี พ.ศ. 2550-2562

ปี พ.ศ.	ลำดับ 1	ลำดับ 2	ลำดับ 3	ลำดับ 4	ลำดับ 5
2550	แม่ฮ่องสอน (74.40)	นราธิวาส (53.40)	ศรีสะเกษ (48.93)	สระแก้ว (48.22)	บุรีรัมย์ (47.29)
2551	แม่ฮ่องสอน (70.39)	กาฬสินธุ์ (57.00)	ศรีสะเกษ (54.87)	ปัตตานี (51.07)	สระแก้ว (46.25)
2552	แม่ฮ่องสอน (74.39)	ศรีสะเกษ (58.73)	นราธิวาส (54.94)	กาฬสินธุ์ (51.18)	ปัตตานี (49.65)
2553	แม่ฮ่องสอน (70.39)	ศรีสะเกษ (55.79)	ปัตตานี (54.26)	กาฬสินธุ์ (51.64)	นครพนม (46.41)
2554	แม่ฮ่องสอน (58.85)	ตาก (43.50)	ศรีสะเกษ (35.89)	บุรีรัมย์ (33.67)	ปัตตานี (33.39)
2555	แม่ฮ่องสอน (63.17)	ปัตตานี (46.80)	นราธิวาส (42.73)	กาฬสินธุ์ (39.80)	ศรีสะเกษ (36.07)
2556	แม่ฮ่องสอน (65.16)	ปัตตานี (37.44)	นราธิวาส (35.31)	ตาก (34.00)	นครพนม (31.13)
2557	แม่ฮ่องสอน (46.08)	นราธิวาส (45.13)	กาฬสินธุ์ (42.67)	ปัตตานี (39.15)	บุรีรัมย์ (39.13)
2558	ปัตตานี (34.91)	แม่ฮ่องสอน (32.19)	ตาก (24.48)	บุรีรัมย์ (23.34)	ยะลา (21.04)
2559	แม่ฮ่องสอน (39.21)	นราธิวาส (37.30)	ปัตตานี (35.98)	กาฬสินธุ์ (31.99)	นครพนม (30.24)
2560	ปัตตานี (34.20)	นราธิวาส (34.17)	แม่ฮ่องสอน (33.33)	กาฬสินธุ์ (32.96)	นครพนม (27.78)
2561	แม่ฮ่องสอน (49.13)	ปัตตานี (39.27)	กาฬสินธุ์ (31.26)	นราธิวาส (30.10)	ตาก (28.97)
2562	ปัตตานี (29.72)	นราธิวาส (25.53)	แม่ฮ่องสอน (25.26)	ตาก (21.13)	กาฬสินธุ์ (20.21)

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562.

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2550-2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดเป็นอันดับ 1 ของประเทศเกือบทุกปี ยกเว้นในปี พ.ศ. 2558 2560 และ 2562 ที่เป็นจังหวัดปัตตานีที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดและหากพิจารณาปี พ.ศ. 2562 จะเห็นได้ว่า จังหวัดที่มีความยากจนสูงสุด โดยมีสัดส่วนคนจนสูงสุด หรือมีความยากจนหนาแน่นสูงสุด 5 อันดับแรกของประเทศ ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส แม่ฮ่องสอน ตาก และกาฬสินธุ์ อีกทั้ง ยังพบว่า ทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าว มีสัดส่วนคนจนสูงเกิน

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยตรง จึงอาจทำให้จำนวนคนจนลดลง

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงสถานการณ์ความยากจนในระดับภาค พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2541-2559 ภาคอีสานมีความยากจนสูงสุดในทุกปี โดยในปีพ.ศ. 2541 ภาคอีสานมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 55.28 แต่ก็ลดลงเหลือร้อยละ 12.96 ในปี พ.ศ. 2559 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ. 2560-2562 พบว่า เป็นภาคใต้ที่มีความยากจนสูงสุดในทุกปี โดยในปีพ.ศ. 2560 ภาคใต้มีสัดส่วนคนจนร้อยละ 11.84 แต่ก็ลดลงเหลือร้อยละ 11.2 ในปีพ.ศ. 2562 ในขณะเดียวกัน ภาคกลางเป็นภาคที่มีความยากต่ำสุดในทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2541 ภาคกลางมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 27.40 แต่ก็ลดลงเหลือร้อยละ 12.83 ในปีพ.ศ. 2551 และลดลงเหลือร้อยละ 4.23 ในปี พ.ศ. 2562

กว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าว มีปัญหาความยากจนที่รุนแรง

นอกจากนี้ ทั้ง 5 จังหวัด ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส แม่ฮ่องสอน กาฬสินธุ์ และตากยังติดอันดับ 1 ใน 5 ของจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดต่อเนื่องกันนานหลายปี เมื่อพิจารณาในช่วงปี พ.ศ. 2550-2562 จะพบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนติดอันดับ 1 ใน 5 ของจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดในทุกปี กล่าวคือ ติดอันดับมากที่สุดถึง 13 ปี

รองลงมาได้แก่ จังหวัดปัตตานี 12 ปี จังหวัดนราธิวาสและภาพสินธุ์จังหวัดละ 9 ปี และจังหวัดตาก 5 ปี ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทั้ง 5 จังหวัดนี้ ประสบกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง หรือติดอยู่ในกับดักของความยากจน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องมีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหความยากจนอย่างตรงจุดและทั่วถึง

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนคนจนในประเทศไทย โดยได้ทำการทดสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงหลายตัวแปร หรือปัญหา Multicollinearity ซึ่งพบว่า ตัวแปรอิสระ 2 ตัว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gdp) และรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร (Inc) มีความสัมพันธ์กันเอง ในระดับสูง (ค่าสหสัมพันธ์เกิน 0.8) ซึ่งจะส่งผลทำให้ตัวประมาณค่าสัมประสิทธิ์พารามิเตอร์ที่ได้จากวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นไม่มีความแม่นยำหรือมีเสถียรภาพลดลง (Gujarati, 2003) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการตัดตัว Gdp ออกจากแบบจำลองให้เหลือเพียงตัวแปร Inc เนื่องจากตัวแปร Inc หรือรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรได้มาจากการคำนวณโดยนำเอาตัวเลขจีดีพี มาหารด้วยจำนวนประชากร จึงอาจทำให้แปรทั้ง 2 ตัว มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง อีกทั้ง ได้ทำการทดสอบปัญหา Heteroskedasticity และปัญหา Autocorrelation พบว่า ไม่มีปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลการประมาณค่า สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของประเทศไทย

ตัวแปร	ความหมาย	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย	ค่าสถิติ t
a_0	ค่าคงที่	378.59	8.81
$\ln(Inc)$	รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร(บาท/ปี)	-23.41	-10.14**
$\ln(Edu)$	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ (คน)	-6.13	-1.75*
R-Square = 0.9316 Adjust R-Squared = 0.9192 F-Statistic = 74.91** Number of observations = 14			

หมายเหตุ: เครื่องหมาย * และ ** คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 และ 0.01 ตามลำดับ

จากผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย พบว่าค่า R-Squared เท่ากับ 0.9316 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ) มีอิทธิพลในการกำหนดหรือสามารถอธิบายตัวแปรตาม (สัดส่วนคนจน) ได้ร้อยละ 93.16 ที่เหลืออีกร้อยละ 6.84 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในแบบจำลอง

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของประเทศไทย พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -23.41 หมายความว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 0.2341 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนลดลง ร้อยละ 0.2341 ในทางกลับกัน หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรลดลง ร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.2341 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนไทยเพิ่มขึ้น จะมีผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวของประชากรจะเป็นตัวสะท้อนว่ารายได้ของประชาชนภายในประเทศสูงขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งจะทำให้รายได้ของกลุ่มคนเหล่านั้นสูงขึ้นและสูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศ จึงอาจส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง

จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนคนจนในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -6.13 หมายความว่า หากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ก็จะมีผลให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลงร้อยละ 0.0613 ในทางกลับกัน หากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ ลดลงร้อยละ 1 ก็จะมีผลให้สัดส่วนคนจนในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0613 สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาของประชากรในประเทศมีผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย พบว่า จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2562 ที่ประเทศไทยมีจำนวนคนจนลดลงเหลือ 4,326,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.24 ของประชากรทั้งประเทศ ทั้งนี้ อาจจะเป็นผลมาจากมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐในช่วงปี พ.ศ.2561-2562 โดยเฉพาะโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยตรง จึงทำให้รายได้ของผู้มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้นจนสูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสรเสรีญ วงศ์ขุ่ม (2554) ที่ได้ทำการศึกษารวบรวมและพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 10 พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาได้ทำให้จีดีพีเพิ่มขึ้น รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น การออมภายในประเทศเพิ่มขึ้น และประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนมีจำนวนลดลง และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศุภเจตน์ จันทรสาสน์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาศถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจนในระดับประเทศ โดยทำให้สัดส่วนคนจนของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสถานการณ์ความยากจนในประเทศมีแนวโน้มที่ลดลงแต่กลับพบว่า ยังมีประชากรบางกลุ่มที่ต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง หรือกำลังติดอยู่ในกับดักของความยากจน โดยเฉพาะคนจนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัตตานี นราธิวาส กาฬสินธุ์ และตากซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดต่อเนื่องกันมานานหลายปี และมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง

ในส่วนของผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของประเทศไทย พบว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง เนื่องจากการที่รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น จะเป็นตัวสะท้อนว่ารายได้ของคนภายในประเทศสูงขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งจะทำให้รายได้ของกลุ่มคนเหล่านั้นสูงขึ้นและสูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศ จึงส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ ภาวสุทธิโพธิ์ (2560) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้จะทำให้

ครัวเรือนยากจนลดโอกาสในการตกสู่ความยากจน สะท้อนให้เห็นว่า รายได้เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ประชาชนภายในประเทศหลุดพ้นจากความยากจน นอกจากนี้ ยังพบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อความยากจน โดยหากประเทศมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้สัดส่วนคนจนลดลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของสนธิรัช แก้วมี และประพัฒน์ศิริสกุลลักษณ์ (2550) ที่พบว่าระดับการศึกษาจะส่งผลต่อความสามารถในการหารายได้ของครัวเรือน และจะทำให้ภาวะความยากจนลดลงในที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ระดับการศึกษามีผลทำให้ประชาชนในประเทศหลุดพ้นจากความยากจน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาที่มีคุณภาพที่จะให้ความรู้และทักษะวิชาชีพ เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

2) ภาครัฐควรส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนที่ยากจน โดยเฉพาะกลุ่มคนจนในพื้นที่จังหวัดที่มีปัญหาความยากจนเรื้อรัง หรือมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอ และหลุดพ้นจากความยากจน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปทำการศึกษาในเรื่องของความยากจนและการกระจายรายได้ หรือความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของคนจน

7. เอกสารอ้างอิง

ธนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจน

ในสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(2), 12-21.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). รายงานภาวะ

เศรษฐกิจไทย ปี 2561. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2564). คลังเปิดคัด

“บัตรคนจน” รอบใหม่ 13.8 ล้านรายเดิมต้องลงทะเบียน. ค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2564,

จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-617100>

- วรชิต รุ่งพรหมประทาน และนิรมล อริยาภาภมล (2562). การปรับเปลี่ยนฐานะในเขตชนบทไทย กรณีศึกษาใน 4 จังหวัด. **วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ**, 10(19), 18-35.
- วรรณพงษ์ ตรงคเวโรจน์. (2563). ในวันที่ไม่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ จะพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขความยากจนได้อย่างไร. ค้นเมื่อ 24 เมษายน 2564, จาก <https://thematter.co/thinkers/reduce-poverty-in-days-of-absence-of-economic-growth/124271>
- ศุภเจตน์ จันทรสาส์น. (2555). สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย. **วารสารนักบริหาร**, 32(1), 3-10.
- สถาบันวิจัยเพื่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2546). สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย. ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2564, จาก <http://www.tdri.or.th/poverty/report1.htm>
- อนันต์ ภาวสุทธิพิศุทธิ์. (2560). การเปลี่ยนแปลงของความยากจนในชนบทไทย กรณีศึกษา Townsend Thai Data (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: การสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สนธิธ แก้วมี และปัทมวดี ศิริศุภลักษณ์. (2550). ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร. **วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 14(1), 17-29.
- สมชัย จิตสุชน. (2563). ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: เปลี่ยนวิกฤตโควิด-19 ให้เป็นโอกาส. **วารสารรายงานที่ดีอาร์ไอ**, 33(10), 1-16.
- สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). การวางแผนพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2564, จาก www.oae.go.th/view/1/ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร/TH-TH
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). บัญชีประชาชาติ. ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2564, จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=nipage>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ค้นเมื่อ 18 เมษายน 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3518&fi
- World Bank. (2009). World Development Report 2008: Agriculture for Development, Washington D.C.: Author.
- Gujarati, Damodar. (2003). **Basic Econometrics**. (4th Edition). Singapore: Mc Graw-Hill Book.